

Kultur | Idé och kritik

Konst

En knivskarp skildring av Sovjets förlorare

Konstutställning

Lars Tunbjörk

Lettland

Borås konstmuseum

Utställningen pågår t o m 15 september

De flesta förknippar nog Lars Tunbjörks fotografier med svettiga familjer i stormarknader eller barn som leker på parkeringsplatser. I böcker som exempelvis "Landet utom sig" (1993) och "I Love Borås" (2006) fångar han hetsen och ensamheten i konsumtionshället. Reaprissskyltarna och varumärkesnamnen framhävs in absurdum.

Det svenska vemodet blir extra deppigt och igenkännligt när det ikläder sig färger som ser ut att höra hemma i en Walmart-katalog.

Lars Tunbjörk gick bort 2015 och blev endast femtionio år gammal. Men trots att hans liv blev kort hann han influera en mängd yngre press- och konstfotografer. Bilderna som presenteras på Borås konstmuseum

”
Det är lätt att dra paralleller mellan denna lemlästade Lettland-skildring och vad som sker i Ukraina, men även i Gaza, just nu.

har endast ställts ut en gång tidigare: på Fabriken Bästekille i Kivik.

De togs i Lettland, en nation som han besökte under åren 1996-97. Flera av originalbilderna är representerade, liksom större fotografier som framtog nyligen av Nils Petter Löfstedt.

I Tunbjörks dokumentationer av Sverige är USA:s inflytande tydligt. I hans fotografier av Lettland har en annan stormakt satt tonen: Sovjetunionen. När landet blev självständigt 1991 och dess befolkning inte längre behövde rätta sig efter rysarna, var det förvisso friare men samtidigt förkrossande fattigt.

I en text beskriver filmaren Maud Nycander, som följde med honom på hans första Lettlands-resa, att standarden på landsbygden kunde jämföras med hur det såg ut i Sverige på 1930-talet.

Ett fåtal fotografier i utställningen skildrar vyerna i huvudstaden Riga. Ett exempel på detta är bilden av två fotgängare i sportjackor som passerar en groteskt stor Coca Cola-flaska utanför en sliten kyrka. Den får mig att tänka på ett annat Tunbjörk-verk: det som visar en man som har stuckit in sitt huvud i en gigantisk Kalles kaviar-tub.

Bortsett från Coca Cola-fotografiet är det ont om bilder som kännetecknas av fotografens fäbless för miljöer där konsumtionsvaror framstår som religiösa ikoner. Men kvarlämningarna från de sovjetiska stormaktsåren som syns överallt i denna utställning är minst lika tra-



Lars Tunbjörk, "Lettland", 1996-1997

BILD: LARS TUNBJÖRK



giska och destruktiva. Som alltid är hans blick knivskarp.

I ännu en text läser jag om journalisten Gunnar Lindstedts minnen från sin resa med Tunbjörk. De begav sig bland annat till den forna marinbasen Karosta. Här bekantade de sig med ett fåtal människor som inte hade något annat val än att stanna kvar. Deras påvra vardag i de fallfärdiga höghusen var långt ifrån munter. Och fast dessa personer porträtterades fem år efter befrielsen, blev de ständigt påmindla om det krigsriga potentiella kärnvapenkaos.

Bedrövade ansikten och sönderslagna miljöer som annars brukar genomsyra Tunbjörks arbeten är här nästintill obefintliga, men den märks av lite i porträttet av spökstadens borgmästare där han syns

avfira en pistol för att avvärja kriminella gäng. Till skillnad från de andra personerna upplevs han som en karikatyr, någon som skulle passa i en Tarantino-film.

Det är lätt att dra paralleller mellan skildringen av ett Lettland i ruiner och vad som sker i Ukraina, men även i Gaza, just nu. Som vanligt har Lars Tunbjörk inte nöjt sig med den gängse bilden av ett friskt land vars nyvunna självständighet får problem att blåsa bort. Det är de periferma människorna, de maktlösa knegerna, de som skulle kalla "förlorarna", som han har valt att uppmärksamma på ett nyktert och empatiskt sätt.

Jag kan tänka mig att det finns personer som anser att dessa fotografier är för främmande att ta in. Till dem vill jag säga: det här kan vara din verklighet imorgon.

Sara Arvidsson
kultur@gp.se



Lars Tunbjörk, "Lettland", 1996-1997



BILDER: LARS TUNBJÖRK